

מדורת ל"ג בעומר כאתגר חינוכי

הרב יובל שרלו, ראש ישיבת פתח תקווה

מדורת ל"ג בעומר אותה נציין בעזרת ד' במוצאי שבת, מהווה אירוע אותו ילדינו ותלמידינו מאוד אוהבים – טוב שכך. אך מדורת ל"ג בעומר מהווה גם הזדמנות עצומה לאתגור התלמידים/ילדים ולניסיון לעצב את דרכם בלי להשתלט עליהם. במה היא מהווה הזדמנות? בשל העובדה שניתן לבנות סביבה עולם שלם של ערכים ויסודות רוחניים; עולם שלא נועד לצמצם את שמחתם ואת בילויים סביב המדורה, אלא רק להעצימם.

מה הם האתגרים החינוכיים והרוחניים המקופלים במדורה? **הנדבך הראשון** הוא האתגר של ארגון מדורה כשרה במישור של דיני ממונות. על אף הפיתוי הגדול לקחת עצים מכל הבא ליד, יש דברים מותרים ויש דברים אסורים. צריך להקים מדורה בעצים כשרים, המותרים ללקיחה ואינם שייכים לאדם אחד (או לקבוצה אחרת!). אף הקמת המדורה צריכה להיות במקום בו אין פגיעה ברכוש ציבורי או פרטי. דרישה זו מאפיינת את כל גישתנו היהודית וההלכתית; אין טעם במצווה הבאה בעברה, והעובדה שעושים דבר מה חיובי אינה מתירה לפעול בצורה שאינה מותרת. זאת ועוד, כשרות המדורה אינה נוגעת לעצים בלבד אלא גם למזון המוגש בה – זו הזדמנות לעסוק עם ילדינו בשאלות כשרות, השגחה, קנייה וטיפול במוצרי בשר.

הנדבך השני הוא של "כשרות" בתחומי בין אדם לחברו. שאלת ההזמנה למדורה וההחרמות של ילדים אחרים, הדאגה לילדים עולים או מוגבלים פיזית, הנכוונות לשתף במדורה גם את אלה שאינם נמצאים במרכז ההוויה החברתית – הופכת את המדורה למקום כשר, בו השמחה משתלבת עם ההכרה שעושים את הדבר הנכון והראוי. מדברי הרמב"ם על ימים טובים עולה כי אין טעם של ממש בקיומה של סעודת חג (והדבר נכון גם לגבי מדורת חג), כאשר לא נמצאים במסגרתה גם אחרים הניצבים בשולי החברה. "בין אדם לחברו" במדורה כולל בתוכו תכנון המדורה במקום בו הדבר לא יפגע בשינה של הגרים בשכנות למדורה, ושל אלה הצריכים לקום למחרת לעבודה. כל אלה לא נועדו לצמצם את השמחה.

הנדבך השלישי והמאתגר ביותר הוא הנדבך הערכי-רעיוני. שאלת האווירה במדורה אינה יכולה להיות מוכרעת ומעוצבת רק תוך כדי המדורה. היא המשך ותוצאה של כל מה שאנו מטמיעים בילדינו, ושל כל מה שהם רוצים לבטא בשעה שהם חופשיים ומשחררים מאתנו. נכון יהיה גם להימנע מניסיון לכפות את עצמנו עליהם. אף על פי כן נכון יהיה לנסות ולהעצים אותם. גם אם הדבר לא יצליח במאת האחוזים, הרי שדווקא באירוע המושתת על הבחירה החופשית שלהם, כל התקדמות ואפילו קטנה וכל הכרעה שלהם ביחס לגבולות או לאופי המדורה היא משמעותית, לעתים יותר מכל העבודה החינוכית שלנו במשך השנה. על כן הייאוש צריך להיות מאתנו והלאה, ובוודאי שההפקרות בה הם עושים הכול ללא הכוונה מראש אינה דרך ראויה.

אנו יכולים להציע להם לבסס את המדורה בניגון ובשירה ולעודד אותם לפתח אותה בתחום זה; אנו יכולים להציע להם לשחק גם בנושאים שהם מעבר להשחתת הזמן; אנו יכולים לעודד אותם במישור האישי לבנות את מעמדם החברתי על דברים אמיתיים ולא על מתיחות, על הלבנת פנים ועל רדידות אנושית. האמון שלנו בהם צריך להיות מוקרן הן דרך החירות שאנו מעניקים להם והן דרך האתגרים שאנו מציבים להם. דווקא מורים והורים המציבים בפני ילדיהם אתגרים עושים את הדבר הנכון. הם משדרים לילדיהם שהם נמצאים

¹ הדפים, כולל ההארות והשאלות בתחילתם ובסופם, בעריכת יונה גודמן.

שם ולא אדישים למה שעובר עליהם, והם מקרינים לילדיהם אמון עמוק בכך שהשפה אינה שפה של אזהרות ואיומים אלא שפה של ציפיות ושל אתגור. צירוף הנדבכים השונים של המדורה צריך שיתחיל כבר מהיום, כדי שבמוצאי שבת הבא תתרחש בעירה חיובית ולא שריפה מכלה של יסודות חיינו.

הרהורים חינוכיים

דבריו החשובים של הרב יובל עשויים להעצים אצלנו את החשיבה החינוכית בכמה מעגלים, להם ראוי שניתן את הדעת:

א. הצורך לכוון חינוכית ממדים שונים הקשורים למדורה, החל מהצורך בעצים "כשרים" וכלה בצורך לשלב במדורה חברים משולי הקבוצה. כן ראוי ללמוד אתם את מקור המנהג ולחשוב אתם מה הם רוצים להשיג בערב זה. במילים אחרות, יש לדון אתם לא רק בשעת החזרה מהמדורה, אלא גם בתוכנה.

ב. הצורך והיכולת (תמיד, לא רק בלי"ג בעומר) להשמיע קול חינוכי, מכוון, כלפי ילדים (וגם כלפי בני נוער!). המצב בו עומדים מנגד ולא מגלים עניין בנעשה (ומגלים "שותפות" רק בכך שמממנים את הפיתות) הוא לעתים קרובות ההפך מגישה חינוכית.

ג. הצורך להפוך כל אירוע למנוף חינוכי. נטיעות ט"ו בשבט אינם רק מעמד של תקיעת עץ באדמה, וטקס יום הזיכרון אינו רק אוסף של קטעי הקראה. כל אירוע (כולל אלו שהם עושים לבד, כמו מדורה) יכול וצריך להיות מלווה במהלך חינוכי: שיעור ודיון בכיתה לפני כן, חשיבה משותפת על תוכני היום ומטרותיו, דיון בדבר מה שלקחתי מהאירוע ועוד. כך "סיוור סליחות" אינו צריך להיות רק ערב מעייף, אלא חלק מתהליך. שוק פורים אינו רק הכנסה כספית לכיתה הבוגרת, ואפילו מבצעי חסד ילוו בדיון חינוכי לפנייהם ואחריהם (מה לקחתי מהמפגש עם העיוורים? מה למדתי עליהם? מה למדתי עליי? האם מסיבה כזו באמת עוזרת להם? ועוד). לא את כל האירועים ניתן ללוות באותו היקף של מערך חינוכי, אך כולם זקוקים למחשבה ולמעטפת חינוכית, מי יותר ומי פחות.

ד. אחרון חביב: העיקר בחינוך אינו הכפייה ("אני דורש לדעת מהיכן הבאתם את העצים", "אאשר את המדורה אחרי שאדע מי אומר דבר תורה", "אני לא מוכן שלא תזמינו את יוסי למדורה אפילו שאתם פחות חברים שלי"). אמנם לעתים יש צורך בהצבת גבולות ברורים והרבה מאתנו לא עושים כך מספיק, אך יש מקום רב גם להצבת אתגרים, לקול קורא מכוון ומאתגר המנסה לחולל תהליך העצמה, בה הם ייענו לאתגר ויבחרו בעצמם בדרך הטובה.

בר יוחאי, עצי שטים עומדים, למודי ה' הם לומדים. אור מפלא, אור היקוד הם יוקדים, הלא המה יורוף מוריף!

מסביב לדפים:

- מי שמוכנה לשתף את כלל הבנות במחשבות בתחומי חינוך וחיים, המתאימות לרוח של "בעין חינוכית", מוזמנת לשלחן אליי: yyg8@zahav.net.il.
- ניתן לעשות מנוי אישי (ללא עלות) על דפי "בעין חינוכית". נא לפנות לשרון: sharonz@orot.ac.il.
- מומלץ לשמור על דפי "בעין חינוכית" לשימוש עתידי.
- נשמח אם תפיצו את הדברים הלאה, למשפחה ולחברים מחוץ למכללה.